

แบบฟอร์ม 1 ใบสมัครขอรับรางวัลบริการภาครัฐแห่งชาติ

แบบฟอร์มใบสมัครรางวัลบริการภาครัฐแห่งชาติ
(Thailand Public Service Awards) ประจำปี พ.ศ. 2557

- ประเภท รางวัลภาพรวมมาตรฐานการบริการที่เป็นเลิศ
- รางวัลบูรณาการการบริการที่เป็นเลิศ
- รางวัลนวัตกรรมการบริการที่เป็นเลิศ
- รางวัลการพัฒนาการบริการที่เป็นเลิศ
- รางวัลการบริการอย่างยั่งยืน

ชื่อผลงาน : กระบวนการพัฒนาเพื่อยกระดับโรงสีข้าวขนาดเล็กให้ได้มาตรฐาน มทษ. 4403-2553
อย่างมีส่วนร่วม

ชื่อส่วนราชการ : สำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ

หน่วยงานที่รับผิดชอบผลงาน : สำนักส่งเสริมมาตรฐาน

ชื่อผู้ประสานงาน นายสุรพล ชุมทรัพย์

ตำแหน่ง ผู้อำนวยการสำนักส่งเสริมมาตรฐาน

สำนัก/กอง สำนักส่งเสริมมาตรฐาน

เบอร์โทรศัพท์ 02-561-2277 ต่อ 1605

เบอร์โทรศัพท์มือถือ 08-1879-7079

เบอร์โทรสาร 02-579-7450

e - Mail ksurapon@yahoo.com

แบบฟอร์มประเมินลักษณะของผลงานที่สมัครขอรับรางวัลเบื้องต้น

ชื่อผลงาน : กระบวนการพัฒนาเพื่อยกระดับโรงสีข้าวขนาดเล็กให้ได้มาตรฐาน มทษ. 4403-2553.....
 อย่างมีส่วนร่วม.....

ชื่อหน่วยงาน : สำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ.....

รางวัลการพัฒนาระบบการบริการที่เป็นเลิศ

โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ในคุณสมบัติดังต่อไปนี้ที่ตรงกับผลงานของท่าน (เลือกได้มากกว่า 1 ข้อ)

- เป็นผลงานที่พัฒนาการให้บริการ โดยการนำหลักการ แนวคิด เทคนิค เครื่องมือมาประยุกต์ใช้
- เป็นผลงานที่พัฒนาจนสำเร็จมาไม่เกิน 3 ปี
- ผลงานไม่เป็นรูปแบบเช่นเดียวกับผลงานที่เคยได้รับรางวัลแล้ว หรือเป็นรูปแบบคล้ายคลึงกัน (สามารถตรวจสอบรายชื่อผลงานที่ได้รับรางวัลได้จากเว็บไซต์ของสำนักงาน ก.พ.ร. และ รายละเอียดผลงานในหนังสือ Best Practices)
- เป็นผลงานที่มีการพัฒนาบริการต่อยอดจากผลงานที่เคยได้รับรางวัล
- เป็นผลงานที่มีลักษณะบูรณาการงานบริการจากหลายหน่วยงานมาให้บริการในสถานที่เดียว
- เป็นผลงานที่มีลักษณะเป็นการนำเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารมาใช้ในการให้บริการ (e-Service)
- เป็นผลงานที่มีลักษณะเป็นการพัฒนาระบบฐานข้อมูลที่มีประสิทธิภาพในการให้บริการ
- เป็นผลงานที่มีลักษณะเป็นการพัฒนาระบบจัดการข้อร้องเรียนที่มีประสิทธิภาพและการให้บริการเชิงรุก
- เป็นผลงานที่สามารถสะท้อนให้เห็นถึงความโปร่งใสในการปฏิบัติราชการ

แบบฟอร์ม 2 แบบฟอร์มรายงานผลการดำเนินการ

แบบฟอร์มบทสรุปสาระสำคัญของผลงานที่เสนอขอรับรางวัล (Executive Summary)

ประเภทรางวัล : รางวัลการพัฒนากวาระบริการที่เป็นเลิศ.....

ชื่อผลงาน : กระบวนการพัฒนาเพื่อยกระดับโรงสีข้าวขนาดเล็กให้ได้มาตรฐาน มกษ. 4403-2553
อย่างมีส่วนร่วม.

ชื่อหน่วยงาน : สำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ.....

แบบฟอร์มบทสรุปสาระสำคัญของผลงานที่เสนอขอรับรางวัล (Executive Summary)

กระบวนการพัฒนาเพื่อยกระดับโรงสีข้าวขนาดเล็กให้ได้มาตรฐาน มกษ. 4403-2553 อย่างมีส่วนร่วม

1. ลักษณะผลงาน วัตถุประสงค์และจุดเด่นของผลงาน

1.1 ลักษณะผลงาน

เป็นผลงานการเพิ่มมูลค่าสินค้าข้าวของผู้ประกอบการโรงสีที่ได้รับบริการจากการบูรณาการของหน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการผลิตและแปรรูปข้าวอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

1.2 วัตถุประสงค์

เพื่อยกระดับการผลิตของโรงสีข้าวให้ได้มาตรฐานของประเทศเทียบเท่ามาตรฐานสากล

1.3 จุดเด่นของผลงาน

เป็นการแสดงให้เห็นถึงการบูรณาการการทำงานร่วมมือกันระหว่างหน่วยงานที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมและตรวจสอบรับรองมาตรฐานการแปรรูปข้าว จำนวน 7 หน่วยงาน อย่างมีประสิทธิภาพ จนสามารถแก้ปัญหาด้านการลดขั้นตอนการผลิตข้าวของโรงสีข้าวโดยได้รับคำปรึกษาทางด้านเทคนิคจากหน่วยงานดังกล่าว ได้แก่

1. ผู้ประกอบการโรงสีข้าว
2. กรมการข้าว
3. กรมส่งเสริมการเกษตร
4. กรมส่งเสริมสหกรณ์
5. สำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ (มกอช.)
6. โรงสีข้าววิสาหกิจชุมชน
7. สหกรณ์การเกษตร

2. เหตุจูงใจในการพัฒนางานบริการ

ปัญหาด้านปฏิบัติงาน

โรงสีข้าวในประเทศไทยมีอยู่เป็นจำนวนมาก ตามข้อมูลของกระทรวงอุตสาหกรรมมีจำนวนทั้งสิ้น 38,437 โรง เป็นโรงสีข้าวขนาดใหญ่ 82 โรง โรงสีข้าวขนาดกลาง 503 โรงและโรงสีข้าวขนาดเล็ก 37,852 โรง จะเห็นว่าโรงสีข้าวเกือบทั้งหมดเป็นโรงสีข้าวขนาดเล็ก ซึ่งเป็นโรงสีข้าวชุมชน โรงสีข้าวสหกรณ์ และโรงสีข้าวเอกชน โรงสีข้าวจะมีส่วนสำคัญในการพัฒนาคุณภาพข้าวสาร เนื่องจากเป็นหน่วยที่รับข้าวเปลือกมาแปรรูปเป็นข้าวสาร การพัฒนาโรงสีข้าวให้ได้มาตรฐานที่ผ่านมาจะมีเฉพาะโรงสีข้าวขนาดใหญ่และขนาดกลาง สำหรับโรงสีข้าวขนาดเล็ก ยังไม่มีการพัฒนาเข้าสู่ระบบมาตรฐาน มกอช. จึงผลักดันให้โรงสีข้าวขนาดเล็กเข้าสู่ระบบมาตรฐานโรงสีข้าว GMP (มกษ 4403-2553)

3. แนวทางการปรับปรุงคุณภาพการให้บริการ การสร้างความเป็นหุ้นส่วน การมีส่วนร่วม และการบูรณาการการทำงานร่วมกันของหน่วยงานต่างๆ โดยระบุชื่อหน่วยงาน และบทบาทของแต่ละหน่วยงานอย่างชัดเจน

3.1 การบูรณาการการทำงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

3.2 การพัฒนาเพื่อยกระดับโรงสีข้าวขนาดเล็กให้ได้มาตรฐาน มกษ. 4403-2553 อย่างมีส่วนร่วม

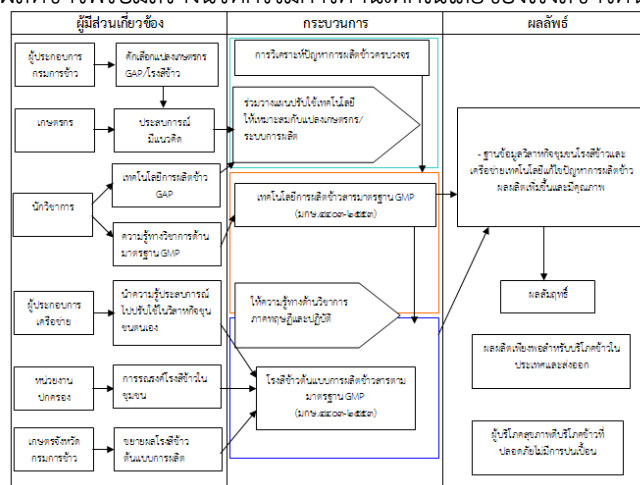
มีวัตถุประสงค์ที่สำคัญ คือ เพิ่มประสิทธิภาพการแข่งขันในเวทีการค้าอาเซียนและตลาดโลกทำให้เกิดความเชื่อมั่นต่อผู้บริโภคทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ ซึ่งปัจจัยที่เกี่ยวข้องคือ เกษตรกร และผู้ประกอบการโรงสีข้าว ปัจจัยเหล่านี้ได้รับการจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ โดยหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการผลิตข้าวทั้งระบบ ได้แก่ กรมส่งเสริมการเกษตร กรมการค้าข้าว กรมส่งเสริมสหกรณ์ มกอช. ได้ให้บริการแก่เกษตรกรและผู้ประกอบการโรงสีข้าวที่ร่วมกิจกรรมนี้ ด้วยการบูรณาการแผนปฏิบัติงานและทรัพยากรให้สอดคล้องกัน โดยมีโรงสีข้าวเป็นศูนย์กลาง ผู้ร่วมกิจกรรมมีความตั้งใจและให้ความร่วมมือต่อโครงการเป็นอย่างดี การบริหารจัดการโครงการและทรัพยากร มีผลต่อปัจจัยดังกล่าว คือ

- เกษตรกร ได้รับการถ่ายทอดเทคโนโลยีและองค์ความรู้ ด้านวิชาการ ด้านการแลกเปลี่ยน เรียนรู้ ประสานงานระหว่างกัน สามารถนำไปปรับใช้ในการผลิตข้าวให้ได้มาตรฐานปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (GAP)

- ผู้ประกอบการโรงสีข้าว ได้รับการถ่ายทอดเทคโนโลยีและองค์ความรู้ ด้านวิชาการตามระบบมาตรฐานการปฏิบัติที่ดีสำหรับโรงสีข้าว (GMP มกษ. 4403-2553) ของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์

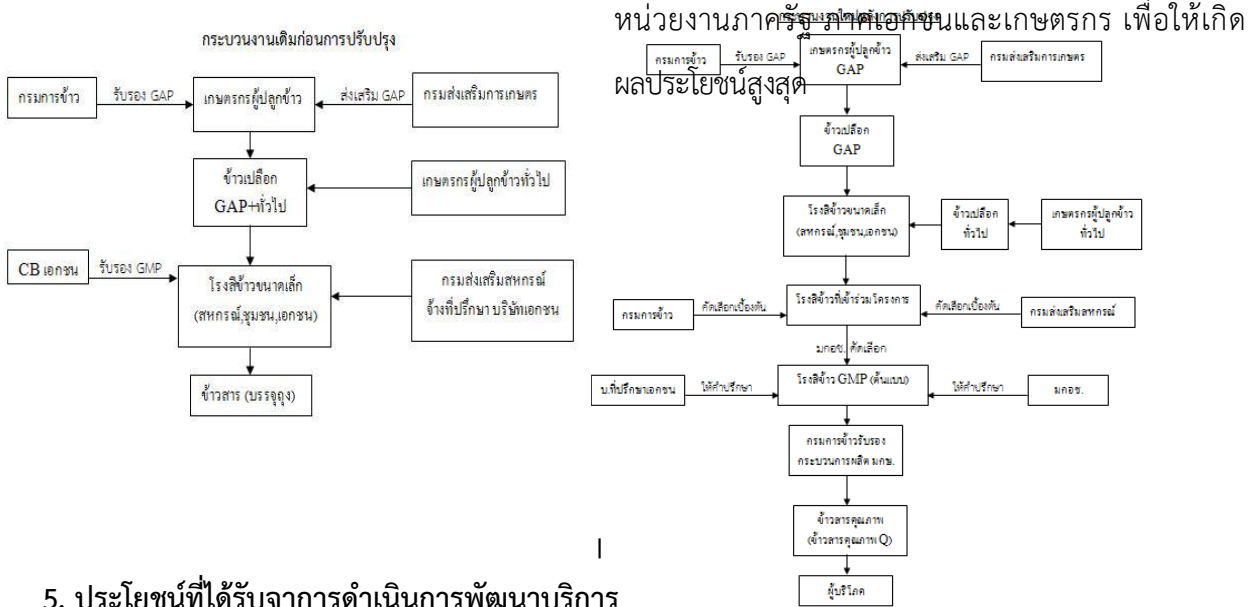
สำนักส่งเสริมมาตรฐาน (สสม.) ซึ่งเป็นหน่วยงานภายใน มกอช. จึงปรับปรุงการดำเนินงานให้โรงสีข้าว นำร่องเป็นศูนย์แห่งการเรียนรู้ “Center of knowledge” แบบมีส่วนร่วมตามมาตรฐานการปฏิบัติที่ดีสำหรับโรงสีข้าว (มกษ. 4403-2553) หรือมาตรฐานจีเอ็มพี (GMP) โรงสีข้าว เพื่อผู้ประกอบการโรงสีข้าวนำไปปฏิบัติ การส่งเสริมให้โรงสีข้าวขนาดเล็กทั่วประเทศเข้าสู่ระบบมาตรฐาน GMP จะช่วยสนับสนุนยุทธศาสตร์ข้าวไทยในการผลักดันให้โรงสีข้าว

ชุมชน พัฒนาศักยภาพการผลิตข้าวพร้อมสร้างนวัตกรรมด้านเทคโนโลยีของโรงสีข้าวต้นแบบให้เป็นมาตรฐาน

4. สภาพการปฏิบัติงานก่อนและหลังการปรับปรุงคุณภาพการให้บริการ

จากแนวนโยบายดังกล่าวและการสนับสนุนจากผู้บริหารของ มกอช. สสม.จึงได้พัฒนา “กระบวนการ” ในการถ่ายทอดความรู้ด้านมาตรฐานการปฏิบัติที่ดีสำหรับโรงสีข้าวให้กับโรงสีข้าวขนาดเล็ก เรียกว่า “ต้นแบบ” โดยบูรณาการผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในระบบการผลิตข้าวทั้งระดับต้นน้ำ กลางน้ำและปลายน้ำ ประกอบด้วย

5. ประโยชน์ที่ได้รับจากการดำเนินการพัฒนาบริการ

5.1 ประโยชน์ที่ได้จากโครงการ

โครงการสร้างความเชื่อมั่นต่อผู้บริโภคและเพิ่มมูลค่าสินค้าข้าว โดยมีผู้ประกอบการโรงสีข้าวเป็นศูนย์กลางก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด ดังนี้

- 5.1.1 ใช้มาตรฐานสินค้าเกษตรโดยการถ่ายทอดเทคโนโลยีองค์ความรู้ จากวิทยากรที่มีประสบการณ์และเทคโนโลยีให้คำปรึกษาด้านมาตรฐาน ในการนำไปใช้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล
- 5.1.2 ช่วยให้มีผลผลิตข้าวที่ได้จากโรงสีข้าว GMP มีผลผลิตเพิ่มขึ้นและข้าวมีคุณภาพได้มาตรฐาน
- 5.1.3 เป็นการใช้จ่ายทรัพยากรเงินงบประมาณอย่างประหยัดในการจัดการฝึกอบรม สัมมนา เชิงปฏิบัติ
- 5.1.4 เป็นการแก้ไขปัญหาโดยพัฒนาโรงสีข้าวให้ได้มาตรฐาน GMP
- 5.1.5 การปฏิบัติงานแบบบูรณาการ ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมนี้ ก่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุด เนื่องจากการใช้แผนงานและงบประมาณ รวมทั้งทรัพยากรด้าน คน เงิน เครื่องมือ และการบริหารจัดการที่สอดคล้องกัน เกิดการประหยัด และได้ประโยชน์สูงสุด แก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

5.2 ผลลัพธ์การดำเนินการ

ความสำเร็จตามวัตถุประสงค์

ความสำเร็จของโครงการเพิ่มมูลค่าสินค้าข้าวของผู้ประกอบการโรงสีข้าวในพื้นที่จังหวัดพัทลุง โดยมีโรงสีข้าววิสาหกิจชุมชนบ้านเขากลาง เกิดขึ้นได้เนื่องจากการดำเนินการใน 2 ส่วน คือ

1) การบูรณาการการทำงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

2) กระบวนการพัฒนาเพื่อยกระดับโรงสีข้าวขนาดเล็กให้ได้มาตรฐาน มกษ. 4403-2553

อย่างมีส่วนร่วม

5.3 ผลกระทบที่สำคัญของผลงาน

การดำเนินกิจกรรมตามผลงานนี้ ไม่ได้ส่งผลกระทบในทางเสียหายต่อสภาพแวดล้อมใดๆ ทั้งในด้านสุขภาพของประชาชน ด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม ประเพณี แต่กลับส่งผลดีต่อคุณภาพชีวิตของเกษตรกรที่เข้าร่วมโดยทั่วหน้ากัน

6. ปัจจัยแห่งความสำเร็จของการดำเนินการ

6.1 ด้านผู้บริหาร ผู้บริหารของผู้ประกอบการโรงสีข้าวมีความมุ่งมั่นให้ความสำคัญกับกิจกรรมกลุ่มมีความเข้มแข็งเป็นอย่างมาก เนื่องจากแนวคิดของกิจกรรมนี้ ผู้บริหารของโรงสีข้าว (โรงสีข้าววิสาหกิจชุมชนบ้านเขากลาง) เป็นผู้นำเสนอทีมงาน เพื่อให้ร่วมกันวิเคราะห์ วิจัย จนตกผลึกเป็นกิจกรรมที่ได้รับการยอมรับจากบุคลากรทุกคนในหน่วยงานเป็นอย่างดี

6.2 ด้านเกษตรกร บุคลากรในกลุ่มวิสาหกิจชุมชนทุกคน มีความรู้ความสามารถเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของตนเองเป็นอย่างดี จึงส่งผลให้มีการทำงานเป็นทีม จนเกิดความสำเร็จของกิจกรรมดังกล่าว

6.3 ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง มีความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของตนเองในฐานะเป็นส่วนหนึ่งของการบูรณาการในกิจกรรมทั้งการดำเนินงาน ก็ไม่ได้รับผลกระทบในด้านงบประมาณและทรัพยากรที่ใช้ เนื่องจากกิจกรรมนี้บรรจุอยู่ในแผนปฏิบัติงานประจำปีอยู่แล้ว เพียงแต่ต้องกำหนดเป้าหมายร่วมกันกับหน่วยงานบูรณาการ ให้ชัดเจนเหมาะสมต่อผลลัพธ์ที่ต้องการร่วมกันเท่านั้น

แบบฟอร์มรายงานผลการดำเนินการ

1. ปัญหา และสภาพการปฏิบัติงานเดิมก่อนที่จะริเริ่มการปรับปรุง

ความเป็นมา

จากการเตรียมความพร้อมที่จะเข้าร่วมการเป็นสมาชิกประชาคมอาเซียน สินค้าหลายชนิด โดยเฉพาะ “ข้าว” มีการปรับลดภาษีเหลือศูนย์ ประกอบกับประเทศคู่ค้าส่วนใหญ่ต้องการนำเข้าเพิ่มขึ้น ส่งผลให้ตลาดข้าวไทยมีแนวโน้มขยายตัวมากขึ้น สำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ (มกอช.) เป็นหน่วยราชการที่มีภารกิจด้านการมาตรฐานที่เกี่ยวข้องกับสินค้าเกษตรได้เล็งเห็นความสำคัญในการพัฒนากระบวนการผลิตเพื่อยกระดับคุณภาพมาตรฐานและเพิ่มศักยภาพการแข่งขันในเวทีการค้าอาเซียนและตลาดโลก และเพื่อเป็นต้นแบบตามมาตรฐานการปฏิบัติที่ดีสำหรับโรงสีข้าว มกอช. จึงได้จัดทำ “โครงการยกระดับการผลิตข้าวครบวงจรตามมาตรฐานการปฏิบัติที่ดีสำหรับโรงสีข้าว” ขึ้นโดย มกอช. ร่วมกับกรมการข้าว กรมส่งเสริมการเกษตร และกรมส่งเสริมสหกรณ์ เร่งจัดทำมาตรฐานจีเอ็มพี (GMP) โดยมีเป้าหมายเร่งพัฒนาโรงสีข้าวนำร่อง 5 แห่ง ได้แก่

1. วิสาหกิจชุมชนโรงสีข้าวพระราชทานฯ จังหวัดน่าน
2. โรงสีข้าวสหกรณ์การเกษตรปราสาท จำกัด จังหวัดสุรินทร์
3. โรงสีข้าวสหกรณ์การเกษตรเกษตรวิสัย จำกัด จังหวัดร้อยเอ็ด
4. โรงสีข้าววิสาหกิจชุมชนบ้านเขากลาง จังหวัดพัทลุง
5. โรงสีข้าว บริษัท มาบุญครอง ฟู้ด จำกัด จังหวัดสุรินทร์

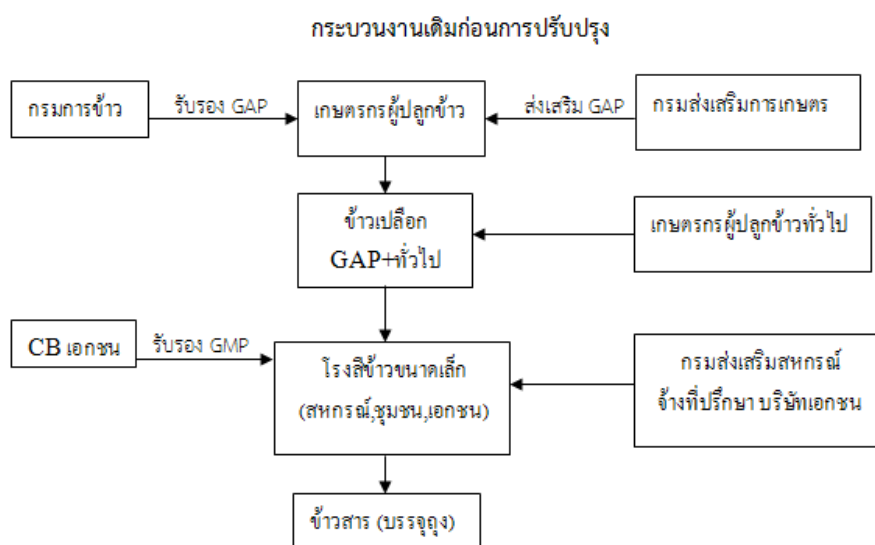
ปัญหาและสถานการณ์

ด้านเกษตรกร จากเดิมเกษตรกรไม่ให้ความสำคัญในการผลิตข้าวตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (GAP) เพราะราคาขายข้าวเปลือก GAP กับข้าวเปลือกทั่วไปราคาไม่แตกต่างกัน ทำให้เกษตรกรขาดแรงจูงใจในการนำมาตรฐานไปใช้ และประกอบกับข้อจำกัดทางด้านงบประมาณทำให้การตรวจประเมินเพื่อการรับรองแปลงข้าว GAP ที่ดำเนินการโดยกรมการข้าวในแต่ละปี มีจำนวนน้อย ส่งผลให้ข้าวเปลือก GAP ที่จะเข้าสู่โรงสีมีปริมาณน้อยตามไปด้วย

ด้านโรงสีข้าว สถานการณ์ประเทศไทยมีการผลิตข้าวประมาณ 30 ล้านตันข้าวเปลือกเมื่อสีแล้วจะได้ข้าวสาร 16-20 ล้านตัน ในจำนวนนี้บริโภคภายในประเทศ 6-7 ล้านตัน และส่งออก 8-10 ล้านตัน ส่วนที่เหลือเก็บสต็อกไว้เพื่อความมั่นคงทางอาหาร การบริโภคข้าวในประเทศที่ผ่านมาไม่มีปัญหาแต่อย่างใด แต่ในช่วง 1-2 ปีที่ผ่านมา (พ.ศ. 2555 – 2556) ได้เริ่มเกิดปัญหาความเชื่อมั่นในเรื่องความปลอดภัยอาหารของข้าวสารจนเกิดวิกฤตความเชื่อมั่นในเรื่องดังกล่าวซึ่งเกี่ยวกับสารพิษตกค้างจากสารเคมีที่ใช้ในการรมฆ่าแมลงในการบวนการผลิตข้าวสารจนเกิดความตื่นตระหนกในวงกว้างก่อให้เกิดปัญหากับธุรกิจข้าวไทยทั้งตลาดภายในประเทศและตลาดต่างประเทศที่มีปริมาณการส่งออกลดต่ำลงอย่างมาก

โรงสีข้าวในประเทศไทยมีอยู่เป็นจำนวนมาก ตามข้อมูลของกระทรวงอุตสาหกรรมในปัจจุบัน มีจำนวนทั้งสิ้น 38,437 โรง เป็นโรงสีข้าวขนาดใหญ่ 82 โรง โรงสีข้าวขนาดกลาง 503 โรง และโรงสีข้าวขนาดเล็ก 37,852 โรง จะเห็นว่าโรงสีข้าวเกือบทั้งหมดเป็นโรงสีข้าวขนาดเล็ก ซึ่งเป็นโรงสีข้าวชุมชน โรงสีข้าวสหกรณ์ และโรงสีข้าวเอกชน

การแปรรูปข้าวเปลือกเป็นข้าวสารในประเทศไทยสอดคล้องตามมาตรฐานการปฏิบัติที่ดี (GMP : Good Manufacturing Practices) สำหรับโรงสีข้าวหรือไม่อย่างไร ยังไม่ปรากฏข้อมูลแน่ชัดเนื่องจากที่ผ่านมาไม่ค่อยมีปัญหาคุณภาพและความปลอดภัยของข้าวสารทั้งที่จำหน่ายภายในประเทศและส่งออกไปยังต่างประเทศ ปัจจุบันประเทศไทยได้รับการขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (GI) ข้าวหอมมะลิทุ่งกุลาร้องไห้ จากสหภาพยุโรป (EU-27) และมีการขึ้นทะเบียนข้าว GI ในประเทศหลากหลายชนิด เช่น ข้าวสังข์หยดเมืองพัทลุง ข้าวหอมมะลิทุ่งกุลาร้องไห้ ข้าวแจ็กเขยเส้าไห้ ข้าวเหนียวเขาวงกาฬสินธุ์ เป็นต้น การส่งเสริมการผลิตข้าว GI ทั้งหมดจำเป็นต้องนำมาตราฐานที่เกี่ยวข้องมาใช้ปฏิบัติ ทั้งในระดับไร่นาและการแปรรูป โดยเฉพาะข้าวสารส่งออก โรงสีข้าวจำเป็นต้องผ่านการรับรองระบบ GMP และ/หรือ HACCP ตามความต้องการของประเทศคู่ค้า ซึ่งโรงสีข้าวเหล่านี้อยู่ในกลุ่มโรงสีข้าวขนาดกลางและขนาดใหญ่เท่านั้น มกอช. จึงได้ตระหนักถึงปัญหาการแปรรูปข้าวเปลือกเป็นข้าวสารจากโรงสีข้าวที่มีในประเทศซึ่งเกือบทั้งหมดเป็นโรงสีข้าวขนาดเล็กที่ยังไม่ได้มาตรฐาน มกอช. ในฐานะหน่วยงานที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการกำหนดมาตรฐานสินค้าเกษตร (มกษ.) จึงได้ดำเนินการกำหนดมาตรฐานการปฏิบัติที่ดีสำหรับโรงสีข้าว (มกษ. 4403-2553) เป็นมาตรฐานทั่วไปที่ใช้ในการส่งเสริมมาตรฐานการผลิตข้าวสารให้ได้ตามมาตรฐานมีคุณภาพและปลอดภัยสร้างมูลค่าเพิ่มทำให้ผู้บริโภคทั้งภายในประเทศและต่างประเทศมีความเชื่อมั่นมากยิ่งขึ้น การนำมาตราฐานดังกล่าวไปใช้จะทำให้ข้าวสารที่ผลิตจากโรงสีข้าว GMP มีความปลอดภัยและสามารถแก้ไขปัญหาความเชื่อมั่นของผู้บริโภคได้อย่างเป็นรูปธรรม

2. ผู้นำเสนอแนวทางการแก้ปัญหา ผู้ดำเนินการ และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียของโครงการ

การดำเนินโครงการนี้ต้องอาศัยการบูรณาการจากหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชน เพื่อพัฒนากระบวนการผลิตข้าวแบบครบวงจรมีคุณภาพตามมาตรฐานและปลอดภัยตลอดห่วงโซ่การผลิต ตั้งแต่ไร่นาจนถึงมือผู้บริโภค โดยก่อนหน้านี้นักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติสนับสนุนและส่งเสริมการรับรองมาตรฐานระบบการผลิตข้าวแบบกลุ่มตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (GAP) สำหรับข้าวเพื่อให้ได้ข้าวเปลือก GAP ป้อนเข้าสู่โรงสีข้าวต่างๆ ซึ่งแต่เดิมโรงสีข้าวไม่ได้ให้ความสนใจข้าวเปลือก GAP มากนัก โดยให้ราคาการรับซื้อข้าวเปลือก GAP เท่ากับข้าวเปลือกทั่วไป นอกจากนี้ยังนำข้าวเปลือก GAP รวมกับข้าวเปลือกทั่วไป สือออกมาเป็นข้าวสารไม่มีการแยกสายการผลิตแต่อย่างใด ในปี 2553 มกอช. ได้ดำเนินการกำหนดมาตรฐานการปฏิบัติที่ดีสำหรับโรงสีข้าว (มกษ. 4403-2553) หรือเรียกว่า GMP โรงสีข้าวและต่อมาในปี 2554 มกอช. ได้เริ่มผลักดันให้เกิดการพัฒนากระบวนการผลิตของโรงสีข้าวให้ได้ตามมาตรฐาน มกษ. 4403-2553 เพื่อเป็นโครงการนำร่องให้เกิดโรงสีข้าวมาตรฐานต้นแบบ ซึ่งจะนำไปสู่การแก้ไขปัญหาโรงสีข้าวไม่ได้มาตรฐาน แก้ไขปัญหาความเชื่อมั่นของผู้บริโภคในความปลอดภัยอาหารของข้าวสารบรรจุถุง ส่งเสริมมาตรฐานข้าวที่ขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (ข้าว GI) และสร้างแรงจูงใจให้กับเกษตรกรผู้ผลิตข้าวเปลือก GAP ที่สามารถขายข้าวได้ในราคาที่สูงกว่าข้าวเปลือกทั่วไป

ส่วนราชการในสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้บูรณาการทำงานร่วมกัน ดังนี้

- สำนักส่งเสริมมาตรฐาน (สสม.) เป็นหน่วยงานภายในของ มกอช. มีบทบาทและหน้าที่ในการส่งเสริมมาตรฐานสินค้าเกษตร รวมทั้งมาตรฐาน GMP โรงสีข้าว โดยสนับสนุนงบประมาณ องค์ความรู้ และการปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐาน เพื่อให้ผู้ประกอบการโรงสีข้าวทั้งวิสาหกิจชุมชน กลุ่มเกษตรกรรวมทั้งบริษัทเอกชนดำเนินการพัฒนาระบบการผลิตตามมาตรฐานการปฏิบัติที่ดีสำหรับโรงสีข้าว (มกษ. 4403-2553) และคงรักษาระบบไว้ได้อย่างต่อเนื่อง

- กรมส่งเสริมการเกษตร สนับสนุนให้เกษตรกรเข้าสู่ระบบมาตรฐานปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับข้าวเพื่อผลิตข้าวเปลือก GAP ป้อนโรงสีข้าว

- กรมการข้าว สนับสนุนการตรวจประเมินเพื่อการรับรองมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับข้าวและมาตรฐานการปฏิบัติที่ดีสำหรับโรงสีข้าว

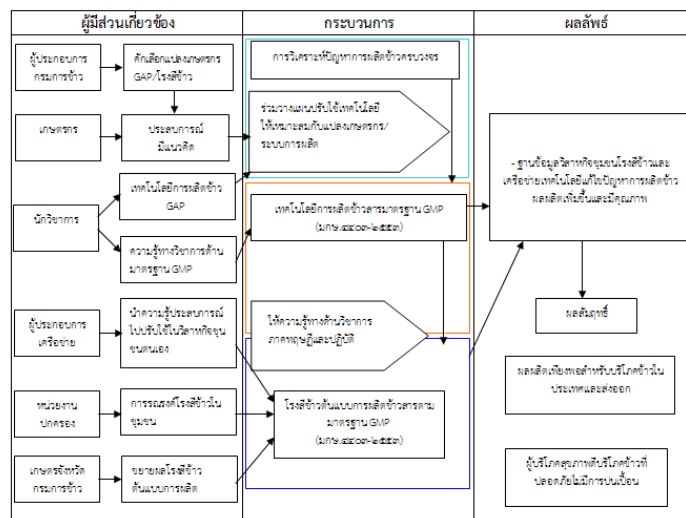
3. ผลงานที่เป็นความคิดริเริ่มในการพัฒนาคุณภาพการบริการ

จากเดิม มกอช. ให้บริการแบบตั้งรับ คือ เมื่อสินค้าเกษตรที่มีปัญหา มกอช. จึงจะส่งเจ้าหน้าที่ออกไปตรวจสอบสภาพปัญหาในพื้นที่ของเกษตรกร เพราะ มกอช. ไม่มีหน่วยงานในส่วนภูมิภาค จึงทำให้การเข้าถึงบริการวิชาการจาก มกอช. มีข้อจำกัด ประกอบกับมุมมองแบบ “Inside out” คือ “คิดแทนลูกค้า” ลูกค้าต้องการอะไร ส่งผลให้ผลงานทางวิชาการที่ มกอช. มีอยู่ออกสู่การใช้ประโยชน์ได้ไม่มากเท่าที่ควร

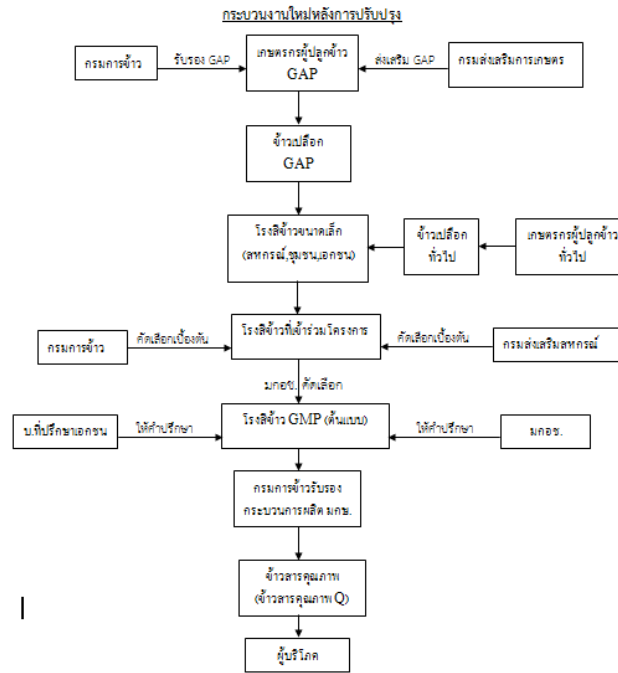
แต่ด้วยแนวคิดการบริการภาครัฐแนวใหม่ มกอช. ปรับมุมมองเป็น “Outside in” โดยมีแนวคิดว่าการกำหนดนโยบายเริ่มจากความต้องการของผู้รับบริการ และการบริการเชิงรุก เพื่อให้ผู้รับบริการเข้าถึงการบริการอย่างทั่วถึงและใช้ประโยชน์ได้จริง ซึ่งมุ่งเน้นการสร้างพลังอำนาจ (Empowerment) คือ ความรู้ ความเป็นสถาบัน และสร้างเครือข่าย มกอช. ในฐานะหน่วยงานหลักด้านการมาตรฐานของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ได้เล็งเห็นความสำคัญของการเร่งพัฒนากระบวนการผลิตข้าวไทยอย่างครบวงจร ซึ่งได้กำหนดและประกาศใช้มาตรฐานเกี่ยวกับการผลิตและแปรรูปข้าว ในหลายมาตรฐานซึ่งหนึ่งในมาตรฐานดังกล่าวคือ มาตรฐานการปฏิบัติที่ดีสำหรับโรงสีข้าว (มกษ. 4403-2553) หรือมาตรฐานจีเอ็มพี (GMP) โรงสีข้าว เพื่อผลักดันให้โรงสีข้าวขนาดเล็กโดยเฉพาะโรงสีข้าวชุมชนพัฒนาศักยภาพการผลิตข้าวพร้อมสร้างนวัตกรรมด้านเทคโนโลยีของโรงสีข้าวให้เป็นมาตรฐาน จึงริเริ่มดำเนินโครงการนำร่อง “ยกระดับมาตรฐานการปฏิบัติที่ดีสำหรับโรงสีข้าว” โดยมีเจ้าหน้าที่เข้าไปสนับสนุนให้คำปรึกษาในการปรับปรุงพัฒนาระบบการปฏิบัติที่ดีสำหรับโรงสีข้าว ผ่านการทำโครงการนำร่องต้นแบบแล้วกระจายไปตามทุกภูมิภาคโดยเป็นมาตรฐานเดียวกัน ซึ่งจะช่วยสร้างมูลค่าจากการขายข้าวทั้งระบบเพิ่มขึ้นจาก 210,000 ล้านบาท เป็น 231,000 ล้านบาท ตามเป้าหมายที่รัฐบาลตั้งไว้ วิสาหกิจชุมชนโรงสีข้าวพระราชทานฯ อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน เป็นโรงสีข้าวที่ผ่านการรับรองตามมาตรฐาน มกษ. 4403-2553 เป็นแห่งแรก สำหรับโรงสีที่ถือว่าประสบความสำเร็จมากที่สุดในโครงการนี้คือ โรงสีข้าววิสาหกิจชุมชนบ้านเขากลาง อำเภอกวนชน จังหวัดพิจิตร

สำนักส่งเสริมมาตรฐาน (สสม.) เป็นหน่วยงานภายในสังกัด มกอช. จึงปรับปรุงการดำเนินงานให้โรงสีข้าวนำร่องเป็นศูนย์แห่งการเรียนรู้ “Center of knowledge” แบบมีส่วนร่วมตามมาตรฐานการปฏิบัติที่ดีสำหรับโรงสีข้าว (มกษ. 4403-2553) หรือมาตรฐานจีเอ็มพี (GMP) โรงสีข้าวเพื่อผู้ประกอบการโรงสีข้าวนำไปปฏิบัติ การส่งเสริมให้โรงสีข้าวขนาดเล็กทั่วประเทศเข้าสู่ระบบมาตรฐาน GMP จะช่วยสนับสนุนยุทธศาสตร์ข้าวไทยในการผลักดันให้โรงสีข้าวชุมชน พัฒนาศักยภาพการผลิตข้าวพร้อมสร้างนวัตกรรมการด้านเทคโนโลยีของโรงสีข้าวต้นแบบให้เป็นมาตรฐาน

กระบวนการพัฒนาเพื่อยกระดับโรงสีข้าวขนาดเล็กให้ได้มาตรฐาน มกษ.4403-2553 อย่างมีส่วนร่วม

จากแนวนโยบายดังกล่าวและการสนับสนุนจากผู้บริหารของ มกอช. สสม. จึงได้พัฒนา “กระบวนการ” ในการถ่ายทอดความรู้ด้านมาตรฐานการปฏิบัติที่ดีสำหรับโรงสีข้าวให้กับโรงสีข้าวขนาดเล็ก เรียกว่า “ต้นแบบ” โดยบูรณาการผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในระบบการผลิตข้าวทั้งระดับต้นน้ำ กลางน้ำและปลายน้ำ ประกอบด้วยหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชนและเกษตรกร เพื่อให้เกิดผลประโยชน์สูงสุด

4. กลยุทธ์ที่นำมาใช้ให้การพัฒนาบริการประสบผลสำเร็จ

4.1 วัตถุประสงค์โครงการ

- 4.1.1. เพื่อยกระดับมาตรฐานระบบการผลิตของโรงสีข้าวให้ได้ตามมาตรฐานการปฏิบัติที่ดีสำหรับโรงสีข้าว (มกษ. 4403-2553)
- 4.1.2. เพื่อยกระดับมาตรฐานข้าวสารที่มีคุณภาพและความปลอดภัย สร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้บริโภค
- 4.1.3. เพื่อส่งเสริมการใช้เครื่องหมายรับรองมาตรฐาน Q ในผลิตภัณฑ์ข้าวสารบรรจุถุง ให้แพร่หลายมากยิ่งขึ้น

4.2 ปัจจัยสู่ความสำเร็จ

- 4.2.1. สร้างความเข้าใจในระบบคุณภาพ (Quality Management System) เพื่อนำมาตรฐานไปใช้อย่างเป็นระบบโดยบุคลากรของโรงสีข้าวต้องมีความรู้ในมาตรฐานการปฏิบัติที่ดีสำหรับโรงสีข้าว (GMP โรงสีข้าว) หรือ มกษ. 4403-2553 และความรู้ที่เกี่ยวข้อง เช่น ความปลอดภัยอาหาร (Food Safety) และความรู้พื้นฐาน การปฏิบัติที่ดีในการผลิตอาหาร (Good Manufacturing Practices : GMP)

กลยุทธ์ ในการสร้างความรู้ความเข้าใจ ใช้กลยุทธ์การฝึกอบรมแบบเข้าถึงกลุ่มเป้าหมาย เพื่อถ่ายทอดองค์ความรู้ต่างๆ โดยให้บุคลากรที่เกี่ยวข้อง ประเมินผลผู้เข้าฝึกอบรมโดยประเมินจากการซักถาม หรือโดยการสอบหลังจบการฝึกอบรม

4.2.2. การถ่ายทอดองค์ความรู้เกี่ยวกับการนำมาตรฐานไปใช้ปฏิบัติ (implementation) อย่างมีประสิทธิภาพ อาศัยกลยุทธ์ดังต่อไปนี้

1. กลยุทธ์การอบรมเชิงปฏิบัติการโดยให้ความรู้ด้านทฤษฎีพร้อมกับการลงมือปฏิบัติ ตามมาตรฐาน มกษ. 4403-2553 ทำให้เกิดการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง ผู้รับการฝึกอบรมจะเข้าใจได้อย่างถ่องแท้

2. กลยุทธ์การให้คำปรึกษาอย่างต่อเนื่องและติดตามการดำเนินงานเป็นระยะๆ เนื่องจากการจัดทำระบบคุณภาพจำเป็นต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง หากติดขัดประการใดบุคลากรของโรงสีข้าวสามารถขอคำปรึกษาคำแนะนำจากที่ปรึกษาได้ตลอดเวลา นอกจากนี้ที่ปรึกษาต้องติดตามความก้าวหน้าเป็นระยะๆ เพื่อให้งานดำเนินไปตามแผนที่วางได้ไม่ล่าช้า ทำให้งานสำเร็จตามกำหนด

3. กลยุทธ์การมีส่วนร่วมของบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับระบบคุณภาพและระบบการผลิตของโรงสี บุคลากรทุกคนที่เกี่ยวข้องต้องประสานการทำงานเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน เพื่อให้ระบบดำเนินไปได้อย่างต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพ หากบุคลากรส่วนหนึ่งส่วนใดละเลยและไม่เห็นความสำคัญของระบบคุณภาพจะทำให้ระบบล้มเหลวได้

4.2.3. การรับรองมาตรฐานการปฏิบัติที่ดีสำหรับโรงสีข้าว (มกษ. 4403-2553) ใช้กลยุทธ์ ดังต่อไปนี้

1. กลยุทธ์การบูรณาการในทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ในส่วนของโรงสีข้าวต้องบูรณาการภายในองค์กรของตนเอง รักษาระบบคุณภาพอย่างต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพ ในขณะที่ มกษ. ประสานหน่วยรับรอง คือ กรมการข้าว เพื่อเข้าตรวจประเมินให้การรับรองตามระยะเวลาที่เหมาะสมทำให้กระบวนการตรวจรับรองดำเนินไปด้วยดี

2. กลยุทธ์การตรวจประเมินตามระบบสากล การรับรองมาตรฐานการปฏิบัติที่ดีสำหรับโรงสีข้าว (มกษ. 4403-2553) ดำเนินการไปตามหลักมาตรฐานสากล ISO/IEC 17021 โดยกรมการข้าว ซึ่งอยู่ในระหว่างดำเนินการเป็นหน่วยรับรอง (Certification Body: CB) ตามมาตรฐานสากลดังกล่าว ในขณะที่เดียวกันกรมการข้าวซึ่งเป็นผู้ประกอบการตรวจสอบมาตรฐาน ตามมาตรา 4(1) ส่งผลให้โรงสีที่ผ่านการรับรองแล้วสามารถให้เครื่องหมายรับรองมาตรฐาน Q ที่วิศดุบรรจุกัมมันต์ ข้าวสาร ได้ตามกฎหมาย (ตามหลักเกณฑ์เงื่อนไขที่กำหนด)

4.2.4. การสร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้บริโภคที่มีต่อสินค้าเกษตรโดยผ่านระบบการตรวจสอบรับรองมาตรฐานและมีการใช้เครื่องหมายรับรองมาตรฐาน Q ต้องอาศัยกลยุทธ์การประชาสัมพันธ์ที่เข้าถึงผู้บริโภค ให้เข้าใจและรับรู้ถึงความสำคัญของมาตรฐาน GMP โรงสีข้าวตลอดจนเครื่องหมายรับรองมาตรฐาน Q ที่เป็นผลมาจากกระบวนการรับรองมาตรฐานสินค้าเกษตร (มกษ.) เมื่อผู้บริโภคเกิดความเชื่อมั่นจะส่งผลให้การบริโภคข้าวสารที่มีเครื่องหมายรับรองมาตรฐาน Q เพิ่มมากขึ้น เกษตรกรจะขายข้าวเปลือกได้เพิ่มขึ้น ทำให้โรงสีข้าวที่ได้มาตรฐาน มกษ. 4403-2553 มียอดจำหน่ายข้าวสาร Q เพิ่มมากขึ้นด้วย

5. ทรัพยากรที่ใช้ในการดำเนินการ

5.1. ทรัพยากรที่ใช้ ได้แก่ เงินงบประมาณในการพัฒนาโรงสี โดยดำเนินกิจกรรม ดังนี้

5.1.1 ที่ปรึกษาโครงการ แบ่งเป็น 2 ส่วนโดยโครงการที่ 1 ปี 2554 ใช้บุคลากรของบริษัทที่ปรึกษาภาคเอกชนจากสถาบันรับรองมาตรฐานไอเอสโอ (MASCI) โครงการที่ 2 ปี 2556 ใช้บุคลากรของสำนักส่งเสริมมาตรฐาน (สสม.) มกอช.

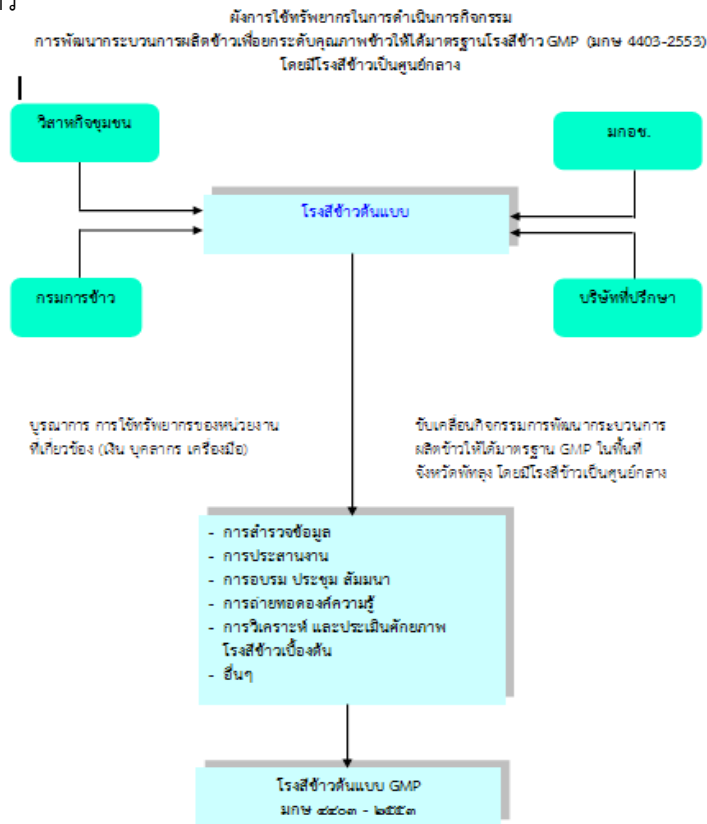
5.1.2 มาตรฐานและข้อกำหนดอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ มาตรฐานการปฏิบัติที่ดีสำหรับโรงสีข้าว (มกษ. 4403-2553) ความรู้ทั่วไปเรื่องความปลอดภัยอาหาร (Food Safety) และหลักเกณฑ์การปฏิบัติที่ดีในการผลิตอาหาร (Good Manufacturing Practices : GMP) และระบบการบริหารงานคุณภาพ (Quality Management System)

5.2 เทคนิควิธีการใช้ในการจัดการกับกลยุทธ์

- คัดเลือกโดยประเมินศักยภาพเบื้องต้นเพื่อให้ได้โรงสีข้าวที่มีแนวโน้มในการพัฒนาได้สำเร็จตามเป้าหมาย
- วางแผนการดำเนินงานให้สอดคล้องตามแต่ละขั้นตอนที่ต้องอาศัยระยะเวลาในการดำเนินการตามความเหมาะสม
- การให้ความรู้เรื่องการฝึกอบรมในเรื่อง
  - ความปลอดภัยอาหาร (Food Safety)
  - มาตรฐาน มกษ. 4403-2553
  - การปฏิบัติที่ดีในการผลิตอาหาร (GMP)
  - ระบบการบริหารงานคุณภาพ (Quality Management System)
- การนำมาตรฐาน มกษ. 4403-2553 ไปใช้โดยหน่วยรับรอง (implementation) ต้องอาศัยที่ปรึกษาที่มีความรู้และประสบการณ์เฉพาะด้านและเฉพาะกรณีด้วย

5. การตรวจสอบรับรองที่สอดคล้องมาตรฐานสากล ISO/IEC 17021 ซึ่งถ้าผ่านการรับรองใบรับรองจะมีอายุ 3 ปี และมีการตรวจติดตามสม่ำเสมอทุกๆ ปี อย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง ซึ่งในส่วนนี้ดำเนินการโดยกรมการข้าว

เพื่อให้มองเห็นภาพการขับเคลื่อนและความเชื่อมโยง ในการใช้ทรัพยากรของแต่ละหน่วยงาน ในการบูรณาการ การปฏิบัติตามกิจกรรมนี้ จึงขอเสนอผังการใช้ทรัพยากร (เงิน บุคลากร และเครื่องมือ)

6. ขั้นตอนสำคัญในการพัฒนาการบริการและการนำไปปฏิบัติ

6.1 ลำดับขั้นตอนในการพัฒนา

ปี 2553 กำหนดมาตรฐานการปฏิบัติที่ดีสำหรับโรงสีข้าว (มกษ. 4403-2553)

ปี 2554 เริ่มโครงการนำร่อง โดยมีโรงสีข้าวเข้าร่วมโครงการ จำนวน 5 แห่ง

ปี 2556 นำแผนไปปฏิบัติต่อยอดขยายผลเพิ่มเติม จำนวน 3 แห่ง

6.2 ลำดับขั้นตอนในการปฏิบัติ

1. การฝึกอบรมที่ปรึกษาการประเมินศักยภาพเบื้องต้นและเกษตรกรในการพัฒนาเอกสารต้นแบบด้านมาตรฐานการปฏิบัติที่ดีสำหรับโรงสีข้าว

ภายหลังจากการคัดเลือกโรงสีข้าวเป้าหมายเพื่อเข้าร่วมโครงการจำนวน 5 แห่ง ได้แก่ โรงสีสหกรณ์การเกษตรปราสาท จำกัด จังหวัดสุรินทร์ โรงสีสหกรณ์การเกษตรวิสัย จำกัด จังหวัดร้อยเอ็ด โรงสีข้าววิสาหกิจชุมชนบ้านเขากลาง จังหวัดพัทลุง วิสาหกิจชุมชนโรงสีข้าวพระราชทานฯ จังหวัดน่าน และบริษัท มาบุญครอง ฟู้ด จำกัด

จังหวัดสุรินทร์ เรียบร้อยแล้วนั้น ที่ปรึกษาได้ประเมินศักยภาพเบื้องต้นและดำเนินการพัฒนาที่ปรึกษาเกษตรกรในการจัดทำเอกสารต้นแบบด้านมาตรฐานการปฏิบัติที่ดีสำหรับโรงสีข้าวของหน่วยงานเป้าหมาย โดยจัดให้มีการฝึกอบรมจำนวน 3 วัน เพื่อเป็นการชี้แจงวัตถุประสงค์ของการดำเนินกิจกรรม และดำเนินการฝึกอบรมให้ที่ปรึกษาเกษตรและผู้เกี่ยวข้อง มีความรู้ความเข้าใจในมาตรฐานการปฏิบัติที่ดีสำหรับ โรงสีข้าว (มกษ.4403-2553) สุขลักษณะและความปลอดภัยอาหาร รวมทั้งสามารถดำเนินการตรวจประเมินสถานะโรงสีเบื้องต้นได้อย่างถูกต้อง

2. การประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนาเอกสารต้นแบบตามมาตรฐานการปฏิบัติที่ดีสำหรับโรงสีข้าวเพื่อให้ที่ปรึกษาเกษตรกรและบุคลากรของโรงสีข้าวมีความรู้ความเข้าใจในข้อกำหนดของมาตรฐานเพิ่มขึ้น และทราบถึงข้อมูลที่จำเป็นในการปรับปรุงพัฒนาโรงสีข้าว ระบบเอกสารต่างๆ ให้สอดคล้องตามมาตรฐานการปฏิบัติที่ดีสำหรับโรงสีข้าว (มกษ. 4403-2553) ในส่วนของที่ปรึกษาเกษตรกรสามารถนำความรู้ในด้านการพัฒนาเอกสารไปขยายผลในการให้คำปรึกษาแก่ผู้ประกอบการโรงสีข้าวชุมชนหรือกลุ่มเกษตรกรต่างๆ ได้อย่างถูกต้อง ขั้นตอนต่อไปเป็นการประชุมเชิงปฏิบัติการในการพัฒนาเอกสารต้นแบบด้านมาตรฐานการปฏิบัติที่ดีสำหรับโรงสีข้าว ซึ่งเป็นการดำเนินการประชุมเชิงปฏิบัติการร่วมกับที่ปรึกษาเกษตรกรเป้าหมาย ตั้งแต่การจัดการทำร่างเอกสารชี้แจงเอกสาร จนกระทั่งการเปิดรับความคิดเห็นในการปรับปรุงแก้ไขร่างเอกสารดังกล่าว เพื่อให้ได้คู่มือที่สมบูรณ์มากที่สุด

3. การฝึกอบรมภาคปฏิบัติในการตรวจติดตามผลการปฏิบัติตามมาตรฐานการปฏิบัติที่ดีสำหรับโรงสีข้าว

เมื่อที่ปรึกษาเกษตรกรและบุคลากรของโรงสีข้าวมีความเข้าใจในขั้นตอนการพัฒนาระบบเอกสารมากยิ่งขึ้น และสามารถถ่ายทอดความรู้ให้แก่โรงสีข้าวชุมชน จนสามารถพัฒนาระบบเอกสารของโรงสีข้าวของตนเองตลอดจนได้ดำเนินการตามมาตรฐานการปฏิบัติที่ดีสำหรับโรงสีข้าว ขั้นตอนต่อมา คือการตรวจติดตามผลการปฏิบัติตามมาตรฐานการปฏิบัติที่ดีสำหรับโรงสีข้าวโดยผู้ปฏิบัติงานภายในโรงสีข้าว ซึ่งผู้ที่ได้รับมอบหมายให้เป็นผู้ตรวจติดตามภายในจะต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถ มีความเข้าใจในมาตรฐานการปฏิบัติที่ดีสำหรับโรงสีข้าว ระบบการปฏิบัติงานของโรงสี และหลักการตรวจติดตามภายใน จึงเป็นการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการสำหรับที่ปรึกษาเกษตรกรและบุคลากรของโรงสีข้าวในการตรวจติดตามผลการปฏิบัติตามมาตรฐานการปฏิบัติที่ดีสำหรับโรงสีข้าวให้สามารถดำเนินการตรวจติดตามผล รวมไปถึงการจัดทำรายงานผลการติดตาม และแบบบันทึกข้อบกพร่องที่พบในการตรวจติดตามการปฏิบัติตามมาตรฐานการปฏิบัติที่ดีสำหรับโรงสีข้าวได้อย่างถูกต้อง

4. การฝึกภาคปฏิบัติการตรวจประเมินเบื้องต้นสำหรับที่ปรึกษาเกษตรกรตามมาตรฐานการปฏิบัติที่ดีสำหรับโรงสีข้าว

ภายหลังจากที่ปรึกษาถ่ายทอดความรู้ให้แก่บุคลากรโรงสีข้าว จนสามารถพัฒนาระบบเอกสารของโรงสีข้าวของตนเอง และดำเนินการตามมาตรฐานการปฏิบัติที่ดีสำหรับโรงสีข้าว รวมทั้งดำเนินการตรวจ

ติดตามผลการปฏิบัติตามมาตรฐานการปฏิบัติที่ดีสำหรับโรงสีข้าวโดยผู้ปฏิบัติงานภายในโรงสีข้าว ซึ่งได้รับถ่ายทอดความรู้ที่เกี่ยวข้องในการตรวจติดตามจากที่ปรึกษาแล้วนั้น กิจกรรมต่อไปเป็นการฝึกภาคปฏิบัติการตรวจประเมินเบื้องต้นสำหรับที่ปรึกษาเกษตรกรตามมาตรฐานการปฏิบัติที่ดีสำหรับโรงสีข้าว เพื่อให้ที่ปรึกษาเกษตรกรมีความรู้ความเข้าใจ และสามารถดำเนินการตรวจประเมินเบื้องต้นตามมาตรฐานการปฏิบัติที่ดีสำหรับโรงสีข้าวได้อย่างถูกต้อง และช่วยในการเตรียมความพร้อมของโรงสีข้าวกรณีที่ยื่นขอรับการตรวจประเมินจากหน่วยรับรองได้

6.3 ระบบการติดตามและประเมินผลการพัฒนาบริการ

มกอช. มีการติดตามการดำเนินงานของโรงสีข้าวในโครงการเป็นระยะ ๆ โดยการเข้าไปตรวจเยี่ยมสำหรับหน่วยงานหลักที่ทำหน้าที่ตรวจติดตาม คือ กรมการข้าว ซึ่งเป็นผู้ให้การรับรองมาตรฐานตามระบบสากล โรงสีข้าวที่ผ่านการรับรองจะได้รับใบรับรองที่มีอายุ 3 ปี และตลอดอายุการรับรองกรมการข้าวจะเข้าตรวจติดตามอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง เพื่อสร้างความเชื่อมั่นและแสดงให้เห็นว่าโรงสีข้าวยังคงรักษาไว้ซึ่งมาตรฐาน มกษ. 4403-2553 อย่างต่อเนื่อง

7. ปัญหา อุปสรรค รวมถึงวิธีการบริหารจัดการ

ปัญหา ข้าวสารเป็นสินค้าเกษตรที่มีความเสี่ยงต่ำ ในอดีตที่ผ่านมาไม่ค่อยพบปัญหาเรื่องความปลอดภัยอาหาร โรงสีขนาดเล็ก จึงไม่ได้ให้ความสำคัญในการปรับปรุงระบบการผลิตให้ได้ตามมาตรฐาน เนื่องจากไม่ได้ส่งข้าวสารไปยังตลาดต่างประเทศ

วิธีการ ให้ความรู้แก่ผู้ประกอบการโรงสีข้าวในเรื่องความปลอดภัยอาหารและการปฏิบัติที่ดีในการผลิตอาหารหรือ GMP และที่สำคัญคือมาตรฐาน GMP โรงสีข้าว (มกษ. 4403-2553)

ปัญหา การทำระบบคุณภาพ (Quality Management System) บุคลากรขาดความรู้ความเข้าใจ ต้องอาศัยที่ปรึกษามาช่วยในการจัดทำระบบจึงจะประสบความสำเร็จ

วิธีการ จัดการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการโดยลงมือปฏิบัติจริงและที่ปรึกษาต้องให้คำแนะนำที่เฉพาะเจาะจงตามสภาพแวดล้อมการทำงานของแต่ละแห่ง

ปัญหา การทำงานเป็นทีมส่วนใหญ่ไม่ได้รับความร่วมมือและเสียสละของบุคลากรในโรงสีข้าวทำให้ไม่ประสบผลสำเร็จตามเป้าหมาย

วิธีการ มกอช. ใช้วิธีการประเมินศักยภาพเบื้องต้นพิจารณาความเป็นไปได้ของโรงสีแต่ละแห่งว่ามีความสามารถจะนำระบบคุณภาพไปใช้ได้จนประสบความสำเร็จหรือไม่ ซึ่งเป็นขั้นตอนเริ่มต้นที่สำคัญ

8. ประโยชน์ที่ได้รับจากการดำเนินการพัฒนาบริการ

โครงการนำร่องการยกระดับการผลิตข้าวครบวงจรตามมาตรฐาน GMP โดยมีโรงสีข้าวเป็นศูนย์กลางนี้มีจุดเด่นที่สำคัญ คือ การเชื่อมโยงการผลิตสินค้าข้าวตั้งแต่แปลงเกษตรกรไปสู่โรงสีข้าว โดยใช้โรงสีข้าวเป็นตัวกระตุ้นทางด้านราคาซื้อข้าวเปลือก GAP ที่สูงกว่าข้าวเปลือกทั่วไปทำให้เกษตรกรสนใจเข้าร่วมมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (GAP) มากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ยังเร่งฝึกอบรมเพื่อสร้างองค์ความรู้ด้านต่างๆ ที่เกี่ยวข้องให้แก่ เจ้าหน้าที่ภาครัฐ เกษตรกร ผู้ประกอบการโรงสีข้าวขนาดเล็ก โดยบูรณาการการทำงานร่วมกันระหว่างกรมการข้าว กรมส่งเสริมการเกษตร กรมส่งเสริมสหกรณ์และบริษัทที่ปรึกษาเอกชน ซึ่งหน่วยงานดังกล่าว สามารถปฏิบัติงานได้บรรลุตามแผนงานของตนเองทุกหน่วยงาน เมื่อกิจกรรมดังกล่าวได้ดำเนินต่อไปจะเกิดประโยชน์ในการพัฒนา ดังนี้

8.1 เป็นการแก้ไขปัญหาราคาสินค้าข้าวตกต่ำ

- เกษตรกร ผู้เข้าร่วมกลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านเขากลางมี สมาชิกจำนวน 60 ราย ผลิตข้าวเปลือก GAP มีรายได้เพิ่มขึ้นในปี 2556 จากราคาตันละ 21,000 บาท เป็น 27,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 28 เป็นราคาที่สูงกว่าข้าวเปลือกทั่วไป ทำให้เกษตรกรมีรายได้เพิ่มขึ้น ส่งผลให้ชีวิตความเป็นอยู่ดีขึ้น มีความมั่นคงในอาชีพ

ตารางเปรียบเทียบราคาข้าวเปลือกทั่วไปกับข้าวเปลือก GAP ต่อ 1 ตัน

ราคาข้าวเปลือกต่อตัน	ปี 2553 (บาท)	ปี 2555 (บาท)	ปี 2556 (บาท)
ข้าวเปลือกทั่วไป	<15,000	<18,000	<21,000
ข้าวเปลือก GAP	15,000	18,000	21,000 - 27,000
ราคาข้าวเปลือกทั่วไปสูงกว่า GAP	-	-	6,000
คิดเป็นเปอร์เซ็นต์	-	-	28 %

ที่มา โรงสีข้าววิสาหกิจชุมชนบ้านเขากลาง จังหวัดพัทลุง

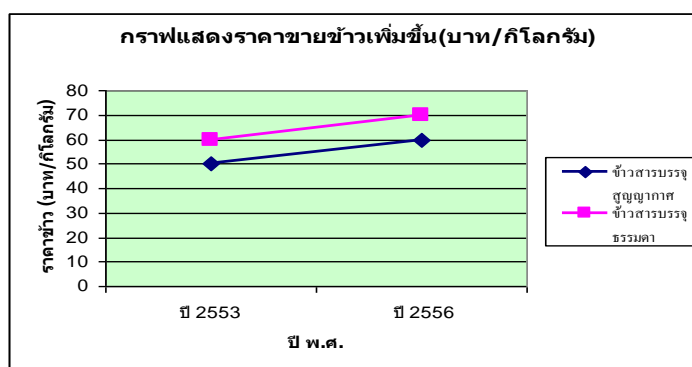
8.2 โรงสีข้าว ได้รับการพัฒนาระบบการผลิตตามมาตรฐาน GMP (มกษ.4003-2553) ทำให้สามารถขายข้าวสารได้ในราคาที่สูงขึ้นในปี 2556 เดิมข้าวสารบรรจุถุงธรรมดา ราคา 50 บาทต่อกิโลกรัม เป็นราคา 60 บาทต่อกิโลกรัม ข้าวสารบรรจุถุงสุญญากาศ ราคา 60 บาทต่อกิโลกรัม เป็นราคา 70 บาทต่อกิโลกรัม

ตารางเปรียบเทียบราคาผลผลิตข้าวและรายได้เฉลี่ยในการผลิตข้าวต่อ 1 กิโลกรัม

รายการ	ปี พ.ศ. 2553	ปี พ.ศ. 2556	รายได้เพิ่มขึ้น	หมายเหตุ
ราคาข้าวสารบรรจุถุงธรรมดา จำหน่าย (บาท/ก.ก.)	50	60	10	
ราคาข้าวสารบรรจุถุงสุญญากาศ จำหน่าย (บาท/ก.ก.)	60	70	10	
ราคาขายเพิ่มขึ้น	20 %	16.67%	-	

ที่มา โรงสีข้าววิสาหกิจชุมชนบ้านเขากลาง จังหวัดพัทลุง

กราฟ 2 ราคาผลผลิตข้าวเพิ่มขึ้น มีหน่วยเป็น บาท/กิโลกรัม

กราฟ 2 แสดงการเปรียบเทียบราคาผลผลิตข้าวของโรงสีข้าวใน ปี 2555-2556 เพิ่มขึ้นร้อยละ 20

ผู้ประกอบการได้บริโภคข้าวสารที่มีคุณภาพตามมาตรฐานและปลอดภัย ได้รับความคุ้มครองตามกฎหมาย กรณีที่ข้าวสารดังกล่าวได้รับอนุญาตให้ใช้เครื่องหมายรับรองมาตรฐาน Q บนวัสดุบรรจุภัณฑ์

8.4 การบูรณาการการทำงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทุกหน่วยมีการบูรณาการในการใช้ทรัพยากร ได้แก่ บุคลากร งบประมาณ เครื่องมือและการบริหารจัดการให้สอดคล้องกัน โดยมีการปรับแผนปฏิบัติงานและงบประมาณให้สอดคล้องและประสานงานกันอย่างลงตัว มีเป้าหมายผู้รับบริการเดียวกัน คือ เกษตรกร และสมาชิกวิสาหกิจชุมชนที่ร่วมกิจกรรมโดยมีโรงสีข้าววิสาหกิจชุมชนบ้านเขากลางเป็นหน่วยงานหลักในการประสานและบูรณาการแผนปฏิบัติงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

8.5 การพัฒนากระบวนการผลิตข้าวเพื่อยกระดับโรงสีข้าวขนาดเล็กให้ได้มาตรฐาน GMP (มกษ. 4403-2553) อย่างมีส่วนร่วม

มีวัตถุประสงค์ที่สำคัญ คือ เพิ่มประสิทธิภาพการแข่งขันในเวทีการค้าอาเซียนและตลาดโลก ทำให้เกิดความเชื่อมั่นต่อผู้บริโภคทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ ซึ่งปัจจัยที่เกี่ยวข้อง คือ เกษตรกร และ

ผู้ประกอบการโรงสีข้าว ปัจจัยเหล่านี้ได้รับการจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ โดยหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการผลิตข้าวทั้งระบบ ได้แก่ กรมส่งเสริมการเกษตร กรมการข้าว กรมส่งเสริมสหกรณ์ มกอช. ได้ให้บริการแก่เกษตรกรและผู้ประกอบการโรงสีข้าวที่ร่วมกิจกรรม ด้วยการบูรณาการแผนปฏิบัติงานและทรัพยากรให้สอดคล้องกัน โดยมีโรงสีข้าววิสาหกิจชุมชนบ้านเขากลางเป็นศูนย์กลางแต่ที่สำคัญเกษตรกรและโรงสีข้าวมีความตั้งใจและให้ความร่วมมือต่อโครงการเป็นอย่างดี การบริหารจัดการโครงการและทรัพยากร มีผลต่อปัจจัยดังกล่าว คือ

- เกษตรกร ได้รับการถ่ายทอดเทคโนโลยีและองค์ความรู้ ด้านวิชาการ ด้านการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ประสานการระหว่างกัน สามารถนำไปปรับใช้ในการผลิตข้าวให้ได้มาตรฐาน GAP

- ผู้ประกอบการโรงสีข้าว ได้รับการถ่ายทอดเทคโนโลยีและองค์ความรู้ ด้านวิชาการตามระบบมาตรฐาน การปฏิบัติที่ดีสำหรับโรงสีข้าว (GMP มกช. 4403-2553) ของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กรมส่งเสริมสหกรณ์ และมกอช. เตรียมความพร้อม โดยจัดสัมมนาฝึกอบรมสร้างองค์ความรู้ด้านต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ให้แก่เจ้าหน้าที่ภาครัฐ เกษตรกร เจ้าหน้าที่โรงสี เพื่อให้เจ้าหน้าที่ภาครัฐสามารถทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษาให้แก่ กลุ่มเกษตรกรและโรงสีข้าว เพื่อนำองค์ความรู้ไปพัฒนาปรับปรุงโรงสีข้าวให้ปฏิบัติตามมาตรฐาน

จากจุดเด่นและประโยชน์ของกิจกรรมดังกล่าวถือว่าเป็นความสำเร็จในการปรับปรุงกระบวนการซึ่งสามารถวัดความสำเร็จในมิติต่างๆ ดังนี้

1. ประสิทธิภาพการให้บริการ

สามารถลดขั้นตอนในการผลิตได้ถ้าโรงสีดำเนินการเองโดยไม่มีผู้ให้คำปรึกษาจะต้องใช้ระยะเวลาานาน ตัวชี้วัดที่สะท้อนให้เห็นถึงประสิทธิภาพของการให้บริการ คือ ผู้ประกอบการโรงสีที่ร่วมโครงการสามารถลดค่าใช้จ่ายในการจัดทำระบบได้นับแสนบาทและเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการมีรายได้จากการขายข้าวเปลือก GAP ได้สูงกว่าข้าวเปลือกทั่วไปร้อยละ 28 ทำให้เกษตรกรมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

2. คุณภาพการให้บริการ

1) ความพึงพอใจของผู้รับบริการ

กระบวนการใหม่ในโครงการพัฒนากระบวนการผลิตข้าวเพื่อยกระดับคุณภาพข้าวให้ได้มาตรฐาน GMP ในพื้นที่จังหวัดพัทลุง โดยมีโรงสีข้าวเป็นศูนย์กลางนั้น ได้มีการประเมินความพึงพอใจของผู้รับบริการ โดยในปี 2556 มีผลความพึงพอใจของผู้รับบริการที่เข้าร่วมกิจกรรม จำนวน 8 ราย ตอบคำถามโดยการสัมภาษณ์ 8 ราย ผลการประเมินมีความพึงพอใจร้อยละ 90

2) ความพึงพอใจของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในภาคส่วนต่างๆ ของกิจกรรมนี้ ได้แก่ ผู้ประกอบการโรงสีข้าว กรมการข้าว กรมส่งเสริมการเกษตร กรมส่งเสริมสหกรณ์ สำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ โดยสำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ ในฐานะผู้ดำเนินการหลัก ในกระบวนการงานใหม่นี้ ได้สอบถามปัญหาและอุปสรรคต่างๆ ที่เกิดจากการทำงานในกิจกรรมนี้เป็นประจำ เพื่อร่วมกันแก้ไขปัญหา และได้ทราบถึงความพึงพอใจของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเหล่านั้นจนเป็นที่เข้าใจและพอใจของทุกฝ่าย ฉะนั้น จึงถือว่ากระบวนการใหม่นี้ได้รับความพึงพอใจของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเป็นอย่างมาก

3. ความคุ้มค่า

- ลดค่าใช้จ่ายในการเข้าถึงบริการของประชาชน

โรงสีข้าววิสาหกิจชุมชนบ้านเขากลางพื้นที่จังหวัดพัทลุง มีแนวทางการลดภาระค่าใช้จ่ายการเข้าถึงบริการภาคประชาชน โดยทำหน้าที่เป็นหน่วยประสาน การให้บริการจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการผลิตข้าวของเกษตรกรผู้เข้าร่วมกิจกรรม รวมทั้งเป็นศูนย์กลางในการถ่ายทอดความรู้ทางวิชาการ และทางด้านปฏิบัติ การประชุมสัมมนา การประชุมแลกเปลี่ยนเรียนรู้แก่เกษตรกรผู้เข้าร่วมกิจกรรม ซึ่งช่วยลดค่าใช้จ่ายการเข้าถึงบริการของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ ตัวอย่าง เช่น การเข้าร่วมประชุมสัมมนาที่จัดโดย มกอช. ใช้สถานที่โรงสีข้าวสามารถประหยัดเวลาและค่าใช้จ่ายในการเดินทางได้ เมื่อเทียบกับเวลาและค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปประชุมสัมมนาที่หน่วยงานอื่น

- ความคุ้มค่าทางเศรษฐกิจ สังคม และชุมชนโดยรวม

ความคุ้มค่าทางเศรษฐกิจและสังคมโดยรวม ของผู้รับบริการ ที่ได้รับจากกิจกรรมนี้ คือ

1) โรงสีข้าววิสาหกิจชุมชนบ้านเขากลางมีรายได้จากการขายข้าวเพิ่มขึ้นเนื่องจากผลผลิตข้าวสารตันเพิ่มขึ้นและในปี 2556 ราคาขายจากเดิม 50 บาท เพิ่มเป็น 60 บาท ต่อกิโลกรัม

2) ผลผลิตไม่พอจำหน่ายเนื่องจากความต้องการของผู้บริโภคเพิ่มสูงขึ้นเป็นผลจากความเชื่อมั่นในข้าวสารที่ได้มาตรฐานและความปลอดภัยจากโรงสีข้าว GMP

3) วิสาหกิจชุมชนมีความเป็นอยู่ดี มีความมั่นคงในอาชีพ สังคมร่มเย็นเป็นสุข

4) สร้างแรงจูงใจให้เกษตรกรในพื้นที่หันมาปลูกข้าวตามมาตรฐาน GAP เพิ่มมากขึ้น

9. การสร้างความยั่งยืนและการขยายผลไปยังหน่วยงานอื่น ๆ

1. สร้างโรงสีข้าววิสาหกิจชุมชนบ้านเขากลางเป็นโรงสีต้นแบบที่ประสบผลสำเร็จมากที่สุดซึ่งสามารถคงไว้ซึ่งสถานภาพการรับรองคุณภาพตลอดไปเพื่อเป็นตัวอย่างให้โรงสีข้าวอื่นๆ เข้ามาศึกษา เรียนรู้วิธีการทำงานได้บรรลุผลสำเร็จ

2. เตรียมความพร้อมส่งมอบโรงสีข้าวต้นแบบให้กรมการข้าวและกรมส่งเสริมการเกษตรนำไปส่งเสริมและขยายผลโรงสีข้าวขนาดเล็กที่มีอยู่มากกว่า 37,000 โรงต่อไป

3. การประชาสัมพันธ์ให้ผู้บริโภคได้มีความรู้ ความเข้าใจ เกิดความเชื่อมั่นในการผลิตข้าวสารบรรจุถุงที่ผลิตโดยโรงสีข้าว GMP (มกษ. 4403-2553) ซึ่งเป็นข้าวสารถุงที่ได้รับอนุญาตให้ใช้เครื่องหมายรับรองมาตรฐาน Q บนวัสดุบรรจุภัณฑ์

10. บทเรียนที่ได้รับจากการดำเนินการพัฒนาบริการ คืออะไร

1. ผู้นำองค์กรมีความเชื่อมั่นและเห็นความสำคัญของระบบมาตรฐานนำไปสู่ความสำเร็จ

2. มกอช. ทำงานเชิงรุกซึ่งดำเนินโครงการที่จะเกิดปัญหาวิกฤตข้าวสารบรรจุถุงเป็นการทำงานเชิงป้องกันปัญหาไม่ให้เกิดหลังจาก มกอช. ทำงานไปแล้ว 1 ปี จึงเกิดวิกฤตความเชื่อมั่นข้าวสารบรรจุถุงที่ใช้รมครันฆ่าแมลงทำให้มีสารพิษตกค้าง ซึ่งกระทรวงต่างๆ เร่งแก้ปัญหาอยู่ในขณะนี้

3. มกอช. ต้องดำเนินการส่งมอบโครงการนำร่องไปให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการต่อ จึงจะมีประโยชน์โดยการขยายผลให้ครอบคลุมพื้นที่ให้มากที่สุด